

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Huttkay Lipót*
Cím: *Török világ Budán*

Forrás: *Pesti Napló*

Bp

(Hely)

1926. 8. 28.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

Osztályozás

Tárgy *9.439*

Hely

Idő

"1526"

Személy

Török világ Budán

1526 szeptember 11-től 21-ig

Irtá: dr. Huttkay Lipót

Szoliman 1526-ban még nem gondolt Magyarországi területi meghódítására. Minden cselekedete, intézkedése erre vall. A kelenföldi táborból csupán két hatalmas portyászó, zsákmányoló hadosztályt küld ki: egyiket Ausztria felé indítja Esztergom és a Vértes-hegység irányában; a másik Stájerországnak tart a Balaton mentén. Ő maga pedig a harc fáradalmai után pihenésnek, szórakozásnak szenteli napjait Budán. Seregszemle, hadgyakorlat, vadászat, lakomázás, ünnepélyek, mulatság mulatságra sorjában váltogatják egymást. Nem tud betelni a vidék és a királyi lak szépségével.

Szeptember 13-án, esütörtökön tanácsot tart: felégettesse-e Budát, vagy sem?

— A várost igen, — felelék — itt jártának emlékére s figyelmeztetésül minden gyanús nemzetnek, de a várnak mégis kegyelmezzem meg, mert hisz fejedelmi székhely s az ő lakhelye most.

A padisah még a város felégetésére nézve is különös óvatosságot köt Antal nevű gyujtó-mestere lelkére. Bizony a kíméletből nem lőn semmi. Nosza, mintegy háromszáz török borítja lángba a főváros északi részét. Másnap egész Buda elhamvad a nagy templommal együtt, melyet a szultán nem akart bántatni; maga Ibrahim, a fővezér, sietett oltására. S míg kedden, szerdán, esütörtökön egész éjjel, török szertartásos menetek közepett esengett a tábori zene Buda uccáin, pénteken éjjel a borzalmasan szép kivilágítást a főegyház 215 lépcsőnyi magas tornyának lángolása szolgáltatta. Közben folyik a fosztogatás. A várlakot is, urok szobáinak kivételével, teljesen kiüri-

tik. Még a templomharangokat, sőt a palota tetején lévő aranyozott gombokat is leszedik. A halomra gyült ragadmány tömegeit hajókon szállítják Belgrádba. Különb, első naptól serényen verik a hajóhidat a pesti oldal felé. Az építményt oly szilárdan horgonyozzák le, hogy erre a célra a *templomi harangokat is a mélyre merítik*. Erdemes volna utánuk nézteni valami bűvár-vállalattal. A hídfő ott volt a régi budai fapiac táján.

Még harmadnap is szípközött a nagy-szerű tüzijáték. Csak a királyi palota és istálló, a messzebb eső vadaskert és vadász-kastély maradtak épségben.

*

Dselalzáde és *Kemálpasazáde*, egykori török történetírók, Szulejmán budai vigadozásának részleteire is kitérnek, igazán csodálatosan színes képsorozatban; különösen az utóbbi. A szövegnek, melynek remekbe készült magyarítását *Thassy József*nek köszönhetjük, egyszerű átírása, kivonatolása elvonná az eredetiség zamatát, leverné himporát, viszont a folyamatos idézet elfülleszténé a tények sorozatát. Rövid rajzomban egyesítem a két módszert. Csupán a legjellegzetesebb szakaszokat s a szövegben sűrűn elszórt verseket vetem idézethe.

»Azon városban mely a folyó déli részén fekszik, magaslik a rossztervű király káprázatos szépségű palotája, mely a művészet remekeinek elragadó mintaképeivel van feldíszítve, melynek mennyezete és falai csodás festményekkel és képekkel ékeskednek. Minden kapuja, ajtaja a szépség elveit megtestesítő egy-egy könyv. Művésziességüket, bájukat le-

írni lehetetlen. Pamlagjainak oldalai, mint az evangélium lapjai, különféle színűek. A kameleon színehez hasonló festményekkel díszített kárpitjai díszlenek, mint a páva farka; mennyezeteinek drága fái aranyosak, mint Kausz trónja.»

A padisah ugyancsak keresi a vigalomnak és élvezetnek minden nemét. A harci tárogatók, a trombiták harsogását és a repülő nyilak süvöltését most a fuvola melázása; a hegedű és hárfa édes hangja váltja fel. Az ujjongó szultán a palotában úgy osztogatja az aranyat, mint ahogy a Nap szórja sugarait az égboltozatról.

Nincsenek száműzve: sem Bakhos, sem Venus.

Bárhogy tiltja a Korán a boritalt, csak úgy folyik a palotában:

»A borozás ideje elérkezett a jeleseknek,

Vigalom közben forogtak a serlegek.

A boros-palack kivette füléből a gyapot-dugót,

Hogy hallhassa a kortyok kellemes zenéjét.»

Nyíló rózsaképpen vigadozott mindenki, zsebeik télvék ezüsttel, arannyal, mint a vi-

rágzó fa bimbókkal, levelekkel, majd gyümölcseivel.

A Dunántúlról falkákban terelik a foglyokat Budára. Többnyire nők és gyermekek. Minden éreggel, harcúrral még otthon végeztek. A nők seregében ott szoronganak; a falvak szépei s a városok dísz-liliomai, igézetes magyar úrnői, asszonyai, tűzről pattant menyesséki. Kábul is a török. Sokan jutnak a tábor közönséges zsákmányul; mások adás-vétel tárgyai; egy-két aranyért már feltűnő szépséget vásárolhatni. A csodaszépségek a főbbek sátraiba osztatnak be, miután a szultán, fővezér és egyéb basák megtették a válogatást saját maguk részére. Borzasztó sors, de elhálghathatlan valóság, mely mohácsi tragikumunk legfájóbb sebe még a szomorú utóelgondolásban is. Azt mondták a törökök, előbb a töviseket törtük ki, hogy bírassuk a rózsákat.

Halljuk csak *Dselalzáde* énekét:

»Eladták a jázmin-arcú tündéreket,
 S a vevők nagyon olcsón vették meg:
 A holdarcúakat, a gyönyörűeket,
 Az egyenes-termetű, peri-arcú, rózsá-testüket.
 A foglyok száma nagyobb volt a seregénél,
 Annyi, mint a tejút csillaga,
 A bálványoktól templomokká váltak a sátrak,
 A szépektől pedig földi paradicsommá.»

Szeptember 16-ikán, vasárnap tartja Sza-
 lejmán a fő díszlakomát és ünnepélyt a ki-
 rályi palotában diadala dicsőítésére. A főbbek
 hódolata: alázatos kézcsoúk. Aztán hajrá: a mu-
 latság . . . »Páratlan zenészek és előadó-művé-
 szek jelennek meg.« Büvölően szólnak-zengnek:
 hárfá, cimbalom (kánunon), lant, hegedű, gitár.
 Panaszos, kesergő gázelek-et is énekelnek ott-
 hon-valóik emlékezetéül . . . Aztán az éji lepke,
 vagy a mevlai dervisek módjára keringő tán-
 cosok lejtének, kézi dobjaikat verve . . .

A tomboló heje-huja zajába olykor egy-
 egy sikoltás vegyül az uccákról, megannyi
 fogoly magyar halálát, esetleg olyik magyar
 hölgy öngyilkosságát jelezve. Kettő csaknem
 ruhátlanul ugrott a bástyafokról a mélybe.

Szeptember 17-ikén, hétfőn a padisah Mā-
 tyás király egykori vadaskertjét keresi fel,
 mely a mai Széchenyi-hegyen terült el és Pe-
 csevi török író szerint kőfállal volt kerítve.

Dselálzáde beszéli:

»Budun (Buda) közelében a szerencsétlen és nyo-
 morult királynak nagy vadaskertje volt, mely né-
 hány hegyet és halmot, síkot és mezőt foglalt ma-
 gában. Itt különféle »vadakat és madarakat tenyész-
 tettek . . .«

A padisah vadászik . . . Fürge avidsik (hajtók) kerítik be az erdőt. A vadászebeket, szelindekeket nekiroguszkodtatják és hullanak a vadak: szarvas, gazella, farkas, sakál, nyúl, róka és egyéb. De változatosság okáért »darúfogó, levegőben lakó, kézről elszálló nemes sólymokkal és fácánfogó kercsenekkel is mulatozik a felség és darút, gémet, fajdot, foglyot, kacsát, ludat és fürjet ejtenek«.

A szultánnak annyira megtetszik a hely, hogy ismételten felkeresi.

*

Szeptember 21-ikén ér véget Szulejman budai tartózkodása. Elkészült a híd, mely a Budával szemben lévő: »Peste« nevű régi, nagy városba vezetett. Először a rumilia (európai) hadtestek vonulnak át, majd a szultán »az állam oszlopaival«; végül az anatóliai sereg és egyéb külön hadinép és a pesti oldalon ütik fel »a csillagok számával vetekedő sátraikat«. Itt is pusztítás és pusztulás . . .

A török császár szinte hirtelen elhatározással vonul ki Magyarországból. Természetesen a Duna—Tisza köze éppen olyan sorsra jut, mint Dunántúl, noha a menetelést fölötte sietteti az anatóliai turkok lázadásának híre. Még néhány véres nap: »Bads«-nál, Szegednél, Titelnél és a fényesarcú padisah, Pétervárad, Belgrád érintésével, a török naptár szerint: Szafar hó 7-ikén, vagyis november 13-ikán bevonul Konstantinápolyba.

A szultán ezen hadjárata, Brodaries István, a mohácsi csata résztvevő-szemtanujának Emlékirata szerint *kétszázezer magyar ember életébe került*. Veranésicsi Antal is ennyire teszi az összes áldozatok számát.